

PLEKKIDE EEMALDAMINE TEKSTIILILT

Kodus plekkide eemaldamisel tuleb alati arvestada materjaliga, kuhu mustus sattus. Kanga puhastatavust saab hinnata selle pinna struktuuri põhjal. Lühikese karvaga tihe pind on tavalist hõlpsalt puhastatav. Kergesti topiliseks muutuv pind on aga mitmeski mõttes probleemne. Selle puhastamine võib olla raske ja materjal omandab kiiresti inetu välimuse.

Samuti peab teadma, kas kangas annab kergesti värvi, sest selliselt pinnalt on pleki eemaldamine omaette kunst. Tekstiili värv võib pleki eemaldamisel tuhmistuda, jättes pleki endiselt alles.

Veel on oluline tunda segatud kunstkanga koostismaterjale. Polüester ja vill on kindlad valikud puhastamise seisukohast. Sageli lisatakse mööbliriidele viskoosi, akrüüli ja muid odavaid kiudusid, millega muutuvad ka omadused ja väheneb vastupidavus pesemisel.

Hõlpsam on plekke eemaldada selliselt mööblitekstiililt, mida on kaitsevahendiga hooldatud. See ei muuda materjali läbilaskvust ega ka värvi. Vedelikuplekid veerevad tilkadena maha kaitstud pinnalt ja ka kuivanud kleepunud plekki saab eemaldada niiske ja pehme lapiga pühkides. Kogu kaitse headus on selles, et enam ei jää mööblile püsivaid plekke.

Kindlasti on hea enne pleki eemaldama asumist teada, kuidas see tekkis. Tekstiili puhul kehtib reegel – mida kiiremini pleki eemaldamisega alustada, seda parem. Värskeid plekke on palju kergem eemalda kui vanu ja kuivanud. Sageli aitab värskete plekkide eemaldamisel vaid puhas vesi. Paraku mida kauem plekk riidel on seisnud, seda tugevamini ta riidesse imendub ning seda raskem on teda eemaldada.

Enne pleki eemaldamist tuleks riideese kloppida ja harjata. See on oluline kui puhastada ainult määratud kohta. Plekkide eemaldamist tuleks alustada pleki äärtest ja seejärel liikuda puhastamisega pleki keskele, et plekki võimalikult vähe laiali ajada. Samuti ei tohi mitut puhastusainet korraga kasutada. Plekkide eemaldamiseks tuleb lisaks keemiale kasutada puhtaid lappe ja harja. Peale pleki eemaldamist loputada tekstiilpind veega.

PLEKKIDE EEMALDAMINE TEKSTIILILT

Mõnikord võidakse teadmatuses puhastatava eseme olukorra veel halvemaks teha. Näiteks puuvillast vaipa ei tohi üldse märjalt pesta ega kasutada kanget keemiat. Puuvillase vaiba jaoks on mõeldud pulber, mis hõõrutakse vaiba sisse, ning pärast mõjumisaega eemaldatakse tolmuimejaga. Kui ei tea, mida vaibaga täpselt teha, siis võib alati kasutada pulbrit. See ei ole aga kindlasti nii tõhus kui keemiline pesu.

Poodides leidub suurel hulgal erinevaid puhastusvahendeid, kuid need on enamasti pleegitava toimega või ei pruugi kangale üldse mõjuda. Leidub ka profitooteid müüvaid kaupluseid (Avera-Trading AS, Puhastuskeskus, Estko ja Puhastusimport), kes teavad tõsiste probleemide korral anda asjatundlikku nõu ning juhendada.

Plekkide eemaldamiseks

- Vanish valgendab pleki ning võib selle kaotada.
- Tavaline teip aitab eemaldada karvu.
- Tekstiili ja naha puhastamiseks nõudepesuvahend ei sobi.
- Kui plekk on raskesti eemaldatav või on paakunud, võib selle peale asetada kuuma niiske lapi, et soojus, niiskus ja pesuvahend koos võtaksid pleki lahti.

Mustust saab jaotada viide erinevasse rühma, mille puhul tuleb arvestada erinevaid pesemistehnikaid.

- Vees lahustuv mustus
Näiteks higi, tärklis, suhkrud, soolad
- Valgusisaldusega mustus
Näiteks veri, eritised, valgusisaldusega toiduained
- Rasvmustus
Näiteks ihurasv, masinaõli, toiduõlid
- Lahustumatu mustus
Näiteks savi, liiv, nõgi, värvid, lakid
- Värvained (mustuse sideaine, õlikoostisega)
- Mikroobid
Näiteks bakterid, mikroobid, tolm, tolmulestad

Näiteid, kuidas erinevaid plekke sageli ilma kemikaalideta eemaldada:

Närimiskummiplekk – määrdunud riie tuleks umbes tunniks ajaks panna külmkappi või sügavkülma, samuti võib nätsu peale panna kilekotis jääkuubikuid. Nii saab külma närimiskummi kerge vaevaga riidelt eemaldada. Seejärel tuleks riietusese masinpesuga pesta või hõõruda riidet õrnalt viina, piirituse või äädika vesilahusega.

Jäätiseplekk – värske pleki puhul tuleks kangalt suurem jäätise kogus maha kraapida ning määrdunud koht pesta kohe sooja veega, vajadusel lisada nõudepesuvahendit. Vana plekieemaldamiseks tuleks plekikohta vees leotada, millele on lisatud booraksit (1 liiter vett : 1 tl booraksit). Seejärel pesta ja loputada.

Ketšupi- ja grillkastmeplekid – värsket plekki tuleks külma veega nõ seest väljapoole hõõruda, sest sellisel juhul suunatakse plekki sinneriiki, kust see alguse sai. Seejärel tuleks lisada plekieemaldajat ja lasta sellel u 15 minutit mõjuda. Plekk välja pesta ja tupsutada äädikase lapiga määrdunud kohta ja korrata kirjeldatud tegevust kuni plekk on kadunud.

Kohviplekid – värske kohviplekk linasel või puuvillasel riidel tuleks koheselt sisse seebitada ja hoida mõni minut kuumas vees. Teine variant on panna plekk jääkuubikutega nõudepesuvahendis ligunema. Seisnud kohviplekki töödelda glütseriini-nuuskpiirituseseguga (1 tl glütseriini ja 1 tl vee hulka tilgutada mõni tilk nuuskpiiritust). Kui töödeldud kohale jääb plekijälg, pesta seda kuuma veega.

Teeplekid – värske plekk tõmmata üle sügava nõu ja valada peale keevat vett. Samuti võib värsked kohvi- ja teeplekke salvärätiku või köögipaberiga kuivatada ning seejärel kiiresti pesumasinas välja pesta. Kuivanud plekki tuleks aga enne leotusvahendiga umbes pool tundi leotada ja seejärel pesumasinas plekk välja pesta. Vaibale või diivanile tilkunud kohvi- ja teeplekke tuleks nõudepesuvahendi lahusega (üks supilusikatäis vahendit tassi vee kohta) töödelda. Lahusele võib veel lisada supilusikatäie äädikat ning plekke plekki jaheda veega švammitada.

Punase veini plekid – koheselt tuleks tekstiil kuivatada (mööblitekstiilide puhul) ja plekki rohke jaheda veega välja loputada. Sageli aitab gaseeritud vesi. Samuti võib aidata rõõskpiim, kuid see võib veini asemel õrna rasvupleki jätta. Enne masinas pesemist võib plekki hõõruda võiga või õliga ning pesta hoolikalt ja korduvalt gallseebiga. Veel on teada, et veiniplekke saab välja, kui puistata plekile soola ja pesta sidrunimahla ning seebiga. Samas võib sool mõne kanga puhul hoopis kinnistajana mõjuda. Vaibalt ja diivanilt punase veini eemaldamiseks tuleks kindlasti katsetada plekieemaldajaid, nõudepesuvahendi lahust, lisada võib ka äädikat. Alternatiiv on ka punast veiniplekki valge veiniga loputada.

Valge veini plekid – koheselt loputada ohtralt jaheda veega. Valge veini plekk pole nii halvasti eemaldatav kui punase oma, kuid tema eemaldamine käib samamoodi. Selle vahega, et vaeva kulub natuke vähem.

Küünlavaha – hangunud vaha tuleks kraapida või murdra kanga küljest lahti. Protsessile aitab kaasa külmutamine, näiteks vaibale või diivanile tilkunud vahale võib kilekotikese sees asetada paar jääkuubikut. Seejärel tuleks plekk kahe köögipaberilehe vahele asetada ja triikida (riietuseseme puhul). Küünlarasv sulab ja imendub paberisse. Pabereid tuleks vahetada, kuni need ei jää enam rasvaseks. Samamoodi saab pleki välja triikida ka vaibast ja diivanikattelt. Pärast peaks eset masinas pesema. Kui esemele jäi siiski jälgi (rasvuplekke) ka pärast triikimist, tuleks plekki töödelda nõudepesuvahendi lahusega.

Õlleplekid – plekke tuleks töödelda ohtra vee ja natukese äädikaga. Vee ja äädika lahus võib olla soe. Enne masinpesu võiks ka plekieemaldajaga leotada. Märga riiet võib sama värvi kangaste vahel ka triikida, üleriideid võib vastupidava kanga puhul tugevas soolvees pesta ning glütseriiniga hõõruda ja 15 minut pärast pesupulbriga pesta.

Veri – plekki tuleks külma veega pesta pleki äärest liikudest pleki keskmesse. Sooja vett ei tohi mitte mingil juhul kangale lasta, sest see kinnitab vere kangasse. Kuivanud plekki võib külmas soolvees (kaks supilusikatäit soola liitri vee kohta) paar tundi leotada (olenevalt kanga vastupidavusest). Masinasse ei maksa eset panna enne, kui plekk on taandunud.

PLEKKIDE EEMALDAMINE TEKSTIILILT

Vaibalt ja tekstiililt saab plekki samamoodi külma veega maha. Kuivanud plekki tuleks seejärel plekieemaldusvahendiga töödelda.

Pastapliiatsi plekid – sageli aitab tavalise kustukummiga hõõrumine, kuid enne tuleks igaks juhuks vähemärgataval kohal proovida, kuidas kustukas kangale mõjub. Ka viinaga tupsutamine aitab pastapliiatsi värvi lahustada, seejärel tupsuta plekk majapidamispaperiga kuivaks.

Marjaplekid – puistata värskete plekile keedusoola, see imeb enamiku plekist endasse. Seejärel pesta sooja veega. Kuivanud plekke tuleks enne pesemist töödelda lahusega, mis sisalab võrdsetes osades glütseriini ja sooja vett.

Mustikaplekid – väga tõhusalt saab plekid kangast välja punaste sõstardega hõõrudes. Isegi plekieemaldusvahend ei pruugi nii hästi mõjuda.

Jumestus – ettevaatlikult kraapida maha, kui on, mida kraapida. Värsket plekki loputada ohtra jaheda veega. Seejärel tuleks kindlasti kasutada pesueelset plekieemaldajat ja panna ese masinasse.

Deodorant – kui plekk pole muutunud kanga värvi, siis tuleks kasutada plekieemaldusvahendit ja panna riie masinasse. Kui plekk on kanga värvi, võib värskete plekile tilgutada nuuskiiritust, vanale plekile äädikat ning jaheda veega loputada. Kloori sisaldava valgendajaga koos ei tohi nuuskiiritust kasutada, sest aurud võivad kahjulikud olla.

Likööri-, šampuse- ja suhkruplekid – heledal või õrnal riidel hõõruda pleki kohta linase lapiga ja destilleeritud veega, kuni plekk kaob. Teiste kangaste puhul aitab lihtsalt puhas vesi.

Piima- ja kooreplekid – värsked piimaplekid saab eemaldada leige veega. Vana plekki tuleb leotada kanges booraksilahuses (40 g liitri vee kohta), seejärel pesta nagu tavaliselt. Vaibalt või diivanikattelt tuleks plekk majapidamispaperi või lapi sisse imada ja seejärel plekieemaldusvahendit kasutada.

Šokolaadi- ja kakaoplekid – plekki töödelda seebiveega, millele on lisatud paar tilgakest nuuskpiiritust ning seejärel külma veega loputada. Samuti võib plekieemaldajaga leotada ja siis pesumasinas pesta.

Toiduõliplekid – plekile tuleks raputada soodat, tärklist või beebipuudrit – need tõmbavad õli endasse. Seejärel tuleks lasta plekil pool tundi seista, hiljem saab mustuse maha harjata. Eriti hästi saab sel moel jagu vaibale ja tekstiilile läinud õlist. Edasi kasuta vajadusel nõudepesuvahendi lahust või plekieemaldajat ning pesta nagu tavaliselt.

Hallitus – hapupiimas leotada ning pesta vastavalt tekstiilile.

Rohi – värsketele plekile valada keevat vett ja sidrun- või äädikahapet, loputada nuuskpiirituselahusega. Vana pleki puhul ei aita muu kui pleegitamine või valgendamine.

Triikraujälg – tupsutada sibulamahlaga.

Erinevate materjalide puhastamisest

Süntheetiliste riiete puudusteks on tugev elektriseeruvus ning kiire määrdumine. Neid ei tohi keeta ega väänata, kuivatada tuleb sirges või rippasendis, et ei tekiks kortse. Enne triikimist tuleks riidet niisutada ning siis triikida läbi puuvillriide lubatud kuumusega, triikrauaga kergelt vajutades.

Puuvill on taimset päritolu looduslik kiud, mida tarvitatakse nii iseseisvalt kui koos teiste kiududega. Puuvill on pehme ja vastupidav materjal, mida saab ka kuivkeemiliselt puhastada.

Villa on kerge puhastada, ta on ka isepuhastuva omadusega, mustust hülgev. Ta on nahasõbralik loomset päritolu looduslik kiud, mis on vastuvõtlik kokkuminekule ja tihendamisele kuni moondumiseni vildiks, siis soovitatakse seda puhastada keemiliselt üksnes kuivalt. Käsitsi pestes tuleks villaga õrnalt ümber käia, mitte tugevasti hõõruda ega väänata.

Viskoos on kunstlik kiud, mis on kergesti värvitav ja kortsuv. Viskooskiud alluvad hästi keemilisele puhastusele, kuid nad võivad märgumisel kaotada oma vastupidavuse. Viskoosi

PLEKKIDE EEMALDAMINE TEKSTIILILT

soovitatakse puhastada keemiliselt kuivalt või lahusega, mis sisaldab piiratud ulatuses vett.

Polüesterkiudainetest (polüester, lavsaan jt) kangad on ühed enim kasutatavaid mööblitööstuses. Polüesterkiudainetest kangaid võib puhastada keemiliselt oluliste piiranguteta.

Polüamiidkiud (nailon, kapron jt) on väga vastupidavad, elastsed, edastavad püsikindlalt keemiliste reagentide tegevust ning on vastupidavad hõõrdumisele ja korduvatele painetele.

Polüamiidid ei ima niiskust peaaegu üldse. Polüamiidkiududest tooteid puhastatakse keemiliselt teatud piirangutega.